

Preot Profesor ENE BRANIȘTE

**Vocație și responsabilitate
în slujirea preoțească**

Preot Profesor ENE BRANIȘTE

Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească

Carte publicată cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte

DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

BASILICA
București - 2014

Redactor:

Andrei Hlandan

Tehnoredactare și copertă:

Constantina Cristea

Ilustrația copertei: Icoană mozaic din curtea interioară a Reședinței Patriarhale, Mântuitorul Iisus Hristos - Dreptul Judecător

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**BRANIȘTE, ENE**

Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească / pr. prof.

Ene Braniște; publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. - București: Basilica, 2014

ISBN 978-606-8495-88-0

I. Daniel, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

2

© Editura *BASILICA* - 2014

ISBN 978-606-8495-88-0

www.editurapatriarhiei.ro

editura@patriarhia.ro

Notă editorială

Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească reprezintă al doilea volum de texte reeditate din opera Părintelui profesor Ene Braniște, publicate de către Editura *BASIUCA* a Patriarhiei Române, după apariția recentă a volumului *Cuvântări și Predici* (Basilica, 2014). Scopul republicării acestor opere este multiplu. Pe de o parte, reprezintă o continuare firească a activităților prilejuite de omagierea a 100 de ani de la nașterea marelui profesor (1913-2013)» moment marcat prin organizarea de conferințe și simpozioane în diferite centre universitare și bisericești ale Bisericii Ortodoxe Române¹, dar și prin apariția unor cărți și studii dedicate personalității sale sau conținând reeditări ale operelor sale²; cât și împlinirea a 30 de ani de la trecerea la cele veșnice a eruditului **dascăl de teologie. Pe** de altă parte, aduc în prim plan anumite contribuții **ale** sale pe diferite subiecte, care reprezintă până astăzi **puncte de reper** în anumite domenii (în special Liturgica, Pastorală și Artă creștină) și sunt, de multe ori, chiar **inegale în spațiul** Teologiei românești³.

¹ Amintim, în acest sens, Simpozionul omagial „Părintele Ene Braniște - 100 de ani de la naștere”, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă-„Justinian Patriarhul” (București, 10 octombrie 2013) - o parte din comunicările acestui Simpozion au fost publicate în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”*, XHI (2013X pp. 321-372. De asemenea, Simpozionul științific „Părintele Profesor Ene Braniște - ctitor de școală liturgică românească” (Sibiu, 29 noiembrie 2013).

² Anunțăm, <u această ocazie, republicarea în cadrul Editurii BASILICA a două dintre volumele sale fundamentale: Liturgica generala și *Liturgica specială*.

³ Cf. Pr. Viorel SAVA, „Opera Părintelui Profesor Dr. Ene Braniște în contextul cercetării liturgice contemporane”, în: *Anuarul Facultății de Teologie*

Volumul de față reunește o selecție de studii care au o tematică precisă, anume vocația și misiunea preotului, cu scopul de a oferi un îndrumar slujitorilor Bisericii, după care să se ghideze viața lor pastorală, dar și o mărturie pentru toți credincioșii cu privire la măreția și responsabilitatea preoției. Prin lucrările sale, Părintele Ene Braniște a reușit „să pună la îndemâna preoților, în funcție sau potențiali, capitole din manualul bunului păstor și, în felul acesta, cei ce slujesc lui Dumnezeu și oamenilor, pe lângă vocație, să aibă cunoștințe, metode și mijloace specifice și eficiente în nobila misiune preoțească”⁴. De asemenea, din acest volum putem înțelege și maniera în care marele profesor a înțeles și și-a asumat personal chemarea preoțească, atât ca slujitor al Sfântului Altar, cât și ca îndrumător al celor care se pregăteau pentru preoție în cadrul școlilor de teologie.

Pentru o mai bună înțelegere a viziunii Părintelui Ene Braniște cu privire la acest subiect, exprimată în studiile reunite în cadrul acestui volum, sunt necesare câteva coordonate biografice în legătură cu slujirea sa ca diacon și preot timp de 44 de ani.

S-a născut la data de 12 octombrie 1913, în comuna Suseni (județul Argeș), ca fiu al distinsului învățător Marin Braniște (1886-1955). După ce a urmat școala primară în comuna natală, a studiat în cadrul Seminarului Teologic „Neagoe Vodă” din Curtea de Argeș, între 1925-1933, apoi la Institutul Teologic din București, între 1933-1937⁵. Manifestând din perioada studenției un interes special față de misiunea liturgică a preotului, a continuat studiile prin elaborarea tezei de

*Ortodoxă „Patriarhul Justinian”, XIII (2013), pp. 339-350; Pr. lect. Lucian FARCAȘIU, „The Contribution of Rev. Prof. Ene Braniște to the Development of the Romanian Liturgical Theology”, în: *Teologia*, LVI (2013), 3, pp. 89-107.*

⁴ Pr. Mihai Iosu, „Valoarea vieții lăuntrice a preotului în gândirea părintelui profesor Ene Braniște”, în: *Revista Teologică*, XIV (2009), 3, p. 134.

⁵ Cf. f DANIEL, *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Părintele profesor Ene Braniște - un mare dascăl al teologiei românești”, în: Pr. Ene BRANIȘTE, Cuvântări și Predici, Ed. Basilica, București, 2014, p. 6.*

doctorat cu titlul „Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila”, susținută în anul 1943 la București⁶.

În anul 1940 și-a început activitatea de slujitor al Sfântului Altar ca diacon. După zece ani de diaconie, a fost hirotonit preot la 15 mai 1950, pe seama paraclisului „Sfânta Ecaterina” a Institutului Teologic din București, unde a slujit până la moartea sa. În anul 1952 la rangul de „iconom stavrofor”, cu crucea patriarhală.

Ca preot, Părintele Ene Braniște este amintit ca „un bun liturg, slujind la Sfântul Altar cu evlavie și solemnitate, trăind prezența misterului divin în mijlocul poporului dreptcredincios”⁷. „Slujea cu o evlavie plină de demnitate și eleganță, fără ostentații, cu prestanță și autoritate, având o voce caldă și frumoasă de tenor, îmbinând admirabil pe profesorul de carieră cu liturghisitorul de la altar”⁸. „Acorda o atenție deosebită clarității în exprimarea cuvântului liturgic, frumuseții și corectitudinii interpretării cântării și mai ales respectării ritmului melodic, pentru solemnitatea și frumusețea deplină a slujbei divine. Calmul și căldura care izvorau din intonarea formulărilor liturgice, trăsături specifice Părintelui Braniște, contribuiau la exprimarea misterului dumnezeiesc al slujbei și la stimularea emoției și contemplației liturgice... a coliturghisitorilor săi, preoți și credincioși”⁹. De-a lungul

⁶ Publicată în două ediții: *Explicarea Sfintei Liturghii după Sfântul Nicolae Cabasila*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1943; Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, M997 [împreună cu traducerea sa din limba greacă a scrierii *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii a Sfântului Nicolae Cabasila*]; retipărită, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2011.

⁷ 1 DANIEL, „Părintele profesor Ene Braniște - un mare dascăl al teologiei românești”, p. 9.

⁸ Pr. Nicolae D. NECULA „Părintele Profesor Doctor Ene Braniște - 100 de ani de la nașterea sa”, în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”*, XIII (2013), p. 336.

⁹ IPS Laurențiu STREZA, Mitropolitul Ardealului, „Sfânta Liturghie în preocupările și viața Părintelui Profesor Dr. Ene Braniște”, în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”*, XI1 (2013), p. 330.

întregii sale pastorații, Părintele Ene Braniște s-a prezentat ca un teolog plin de acrivie și profunzime, fiind „un vrednic și neîntrecut slujitor al Sfântului Altar, trăind profund fiecare act liturgic, săvârșit cu o deosebită delicatețe și noblețe, și, în același timp, dovedindu-se un predicator de substanță și vocație. A fost un preot slujitor prin întreaga sa viață, care s-a împlinit ca o Liturghie”¹⁰.

Cei care l-au cunoscut oferă numeroase mărturii cu privire la dragostea sa nemăsurată față de slujirea preoțească, pe care o manifesta prin întreaga sa ființă. ÎPS Părinte Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, evocă în următorul mod latura de preot în exercițiul slujirii a Părintelui Ene Braniște: „Pe părintele Braniște îl regălesc împreună cu noi în parclisul Sfânta Ecaterina, în anul IV, însoțindu-ne la orele de practică liturgică, învățându-ne cum să respectăm sfintele veșminte și rețin un amănunt de la părintele profesor Ștefan Alexe despre modul în care părintele Braniște nu împătorea veșmintele după Sfânta Liturghie, ci le mângâia ca pe sfintele moaște. Așa mângâia veșmintele pentru că slujise Sfânta Liturghie și le așeza pentru viitoarea Sfântă Liturghie pe care singur și le lua. Slujea cu solemnitate și cu timiditate pentru că înțelegea de ce Sfânta Liturghie este cea mai importantă formă a manifestării sale ca profesor de liturgică”¹¹.

Pentru a defini și explica pe deplin lucrarea liturgic-sacramentală și pastoral-misionară a Bisericii, Părintele profesor Ene Braniște a împletit exemplul său personal cu vocația de profesor și de îndrumător al celor care voiau să pășească pe calea preoției. La recomandarea Părintelui profesor Petre Vintilescu, titularul de atunci al catedrei de

¹⁰IPS Laurențiu STREZA, „Studii de Teologie Pastorală și predicile Părintelui Ene Braniște”, în: *Ziarul Lumina*, Vineri, 20 iunie 2014.

¹¹ Agenția de știri BASILICA, „Părintele Profesor Ene Braniște omagiat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București”, 10 octombrie 2013, disponibil online la adresa: http://basilica.ro/stiri/parintele-profesor-ene-braniste-omagiat-la-facultatea-de-teologie-ortodoxa-din-bucuresti_10647.html.

Liturgică și Pastorală la Institutul Teologic din București, Părintele Ene Braniște a fost numit în 1938 asistent universitar la aceste discipline, pentru ca în 1950 să fie promovată la gradul de conferențiar și profesor de Liturgică, Pastorală și Artă creștină. A predat aceste discipline până la pensionare, în 1982, apoi a rămas îndrumător pentru școala doctorală, până la moartea sa, la 18 martie 1984. De-a lungul carierei sale academice, Părintele Ene Braniște a urmărit pregătirea teoretică și practică a viitorilor slujitori ai Bisericii, încercând prin toate mijloacele să sădească în ei spiritul responsabilității și înțelegerii misiunii sfinte la care au fost chemați. Prin aceasta, el a devenit pentru cei ce l-au cunoscut un „model de liturghisitor harismatic, evlavios și maiestuos”, precum și un „model al omului lui Dumnezeu în slujba semenilor săi, de la Sfântul Altar și catedra universitară, către sufletele mereu însetate de înțelegerea și de iubirea părintească”¹².

Scrisul teologic al Părintelui Ene Braniște s-a desfășurat preponderent în slujba celor trei discipline pe care le-a predat, publicând numeroase cărți, studii și articole care, pe lângă valoarea științifică, prezintă și mare interes practic, pentru îndrumarea slujitorilor Bisericii și a credincioșilor. În domeniul Teologiei Pastorale - în al cărui profil se încadrează volumul de față -, se remarcă în mod special *Cursul de Pastorală*, pe care nu a reușit să-l publice, din dorința de a-l completa și a-l perfecționa continuu. Manuscrisul acestui curs este însă cunoscut și răspândit sub diverse forme în școlile de teologie, iar publicarea sa integrală se reclamă ca o necesitate pentru învățământul românesc¹³.

În afara cursului său, mai pot fi identificate 17 studii de Pastorală ale Părintelui Ene Braniște, dintre care multe

¹² IPS Casian CRĂCIUN, „Dascăl, liturghisitor și mare pedagog: Preotul Profesor Doctor Ene Braniște, la un secol de la naștere”, în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”*, XIII (2013), pp. 333-334.

¹³ Cf. t DANIEL, „Părintele profesor Ene Braniște - un mare dascăl al teologiei românești”, p. 8.

privesc în mod special vocația și misiunea preoțească, sub diversele sale aspecte. O selecție din aceste studii este cuprinsă în prezentul volum, sub titlul generic de *Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească*.

Volumul debutează cu studiul „Preoția și chipul preotului după Sfânta Scriptură” (1965), în care autorul prezintă, într-o manieră sistematică, fundamentele biblice ale slujirii preoțești. După o încadrare a subiectului în contextul mai larg al preoției specifice religiilor antice, al cărui scop era „de a crea și întreține legătura între divinitatea adorată și credincioșii respectivi, prin îndeplinirea ceremoniilor și a riturilor religioase”, este prezentată „treapta mai avansată, dar încă nedesăvârșită și nedefinitivă” a preoției Vechiului Testament și apoi împlinirea ei în „preoția cea adevărată și definitivă a Noului Testament”, instituită de către Mântuitorul Iisus Hristos. Originea și instituirea divină a preoției creștine, derivată din însăși preoția sfântă și ideală a lui Hristos, devin temeuri și garanții ale măreției și responsabilității păstorilor de suflete.

În cel de-al doilea studiu, „Vocația (chemarea) pentru preoție” (1979), vocația preoțească este prezentată drept premisă fundamentală și „cea dintâi condiție” pe care trebuie să o îndeplinească cel care dorește să aleagă drumul preoției. Într-o manieră asemănătoare, până la un punct, necesității unei vocații pentru alte îndeletniciri omenești, preoția implică o „vocație specială”, care se prezintă sub două forme complementare: „chemarea obiectivă”, din partea lui Dumnezeu (extraordinară) sau a Bisericii (ordinară), și „chemarea subiectivă”, ca o înclinație firească sau o predispoziție lăuntrică înnăscută spre preoție, care poate avea uneori chiar forma unei necesități organice sau a unui impuls irezistibil spre slujirea lui Hristos. Complementară vocației („talantul dăruit de Dumnezeu”) este, însă, pregătirea pentru preoție (înmulțirea talantului), realizată prin învățământul teologic și printr-o viață duhovnicească

ireproșabilă. După îmbrățișarea preoției, această vocație devine mai clară și mai conștientă, concretizându-se printr-o viață virtuoză și vrednică de un adevărat păstor de suflete. Sunt analizate, la final, situațiile crizelor vocationale și a vocațiilor tardive, cu unele exemplificări și soluții din viața Bisericii de demult și a Bisericii românești.

În „Viața interioară și trăirea religioasă a preotului” (1981), sunt descrise virtuțile necesare unui preot și rolul pe care îl are viața sa launtrică sau duhovnicească în imaginea cu care se prezintă înaintea credincioșilor și în întreaga iconomie a slujirii. Chipul din interior al preotului creionează personalitatea sa exterioară, oferind cea mai eficientă metodă de răspândire a învățăturii și a duhului evanghelic în lume. De aici decurge datoria preotului de a-și cultiva, spori și îmbogăți viața sa interioară, prin rugăciune, Spovedanie și împărtășanie, reculegere, sfătuire cu persoanele înduhovnicite, precum și prin lecturi biblice și duhovnicești. Prin acestea, preotul progresează și se perfecționează în îndeplinirea misiunii sale pe pământ, devenind „un instrument din ce în ce mai bun și mai potrivit al lucrării lui Dumnezeu pentru mântuirea sufletelor”.

Preotul, privit prin lumina modelului sau prototipului ideal de persoană liturgică, cu o chemare sau vocație specială, instituită prin hirotonie și trimisă spre împlinirea misiunii sfinte, având o viață morală exemplară și plină de virtuți, ca păstor și om; preoția, ca instituție de origine divină, legată direct de slujirea arhierescă a Mântuitorului Iisus Hristos, cu o puternică fundamentare biblică și cu o misiune mântuitoare de împlinit, în Biserică și societate, prin rolul ei sacramental sau sfințitor; mijloacele și metodele pastorale necesare conducerii credincioșilor pe calea mântuirii; lipsurile și scăderile misiunii preoțești actuale, cauzele lor și mijloace de îndreptare etc. - toate acestea sunt tratate în unul dintre primele studii ale părintelui Ene Braniște (de dinaintea hirotonia sa întru preot), intitulat „Preotul de azi ca liturghisitor”

(1949). Prin aceasta, diaconul de atunci prezenta „crezul” său cu care va păși în slujirea preoțească, în anul următor, când va fi hirotonit.

„Legăturile preotului cu credincioșii” (1972), modul cum pot fi acestea create, menținute și consolidate, care sunt temeiurile, natura și importanța lor în activitatea pastorală - constituie subiectul următorului capitol al volumului. Legăturile de ordin religios sau social cu credincioșii depind într-o foarte mare măsură de tactul în pastorație al preotului. Acest tact preoțesc „nu înseamnă abilitate, prefăcătorie ori șiretenie, care cochetează cu moralitatea și urmăresc salvarea sau satisfacerea intereselor personale sau pământești”, ci reprezintă „priceperea de a ne purta înțelept cu oamenii”, obținută ca „roadă a maturității de cugetare sau a unei îndelungate experiențe, care vine odată cu înaintarea în vârstă”, dar și „ca pe o învățătură din experiența înaintașilor noștri sau a celor mai în vârstă ca noi, ori din simțul de prevedere și de justă cântărire a realităților”.

Volumul se încheie cu două materiale cât se poate de relevante pentru tematica propusă spre meditație de către Patriarhia Română pentru anul 2014, prin declararea sa drept „Anul omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Euharistii)”, în care abordează aceste două Taine în raportul lor direct cu misiunea preoțească.

În primul dintre ele, „Cuvântul unui preot către frații săi de preoție” (1974), Părintele Ene Braniște oferă o serie de frumoase îndemnuri cu privire la pregătirea potrivită pentru săvârșirea Sfintei Liturghii, „cea mai înfricoșătoare și mai de seamă dintre toate lucrările sfinte pe care ne-am învrednicit a le săvârși noi preoții”. Avem 6 serie de povățuiri, asemănătoare celor din *Liturghier*, cu privire la pregătirea slujitorilor pentru Liturghie, dar prezentate într-o manieră mult mai caldă și înduioșătoare. Stilul direct, la persoana a doua, în care se adresează „fratelui preot” - „frate preot și împreună-slujitorule al lui Hristos” -, dovedește solidaritatea pe

care o simte față de ceilalți slujitori ai Altarului și conștiința sa că face parte împreună cu ei din același Trup al lui Hristos, având prin aceasta o responsabilitate specială în îndrumarea și corectarea lor..

În ultimul studiu al volumului, intitulat „Din înțelepciunea și experiența duhovnicilor de odinioară” (1960), părintele profesor ne prezintă o serie de îndemnuri ale părinților și duhovnicilor din trecut în legătură cu una dintre cele mai dificile dintre lucrările preotului, anume duhovnicia¹⁴. Sunt readuse în atenția preoților sfaturile și îndrumările care se dădeau duhovnicilor de odinioară și care sunt valabile și pentru cei de astăzi, cu privire la felul în care trebuie să se comporte ei în fiecare din momentele succesive ale Tainei Spovedaniei și ce metode trebuie să folosească pentru îndeplinirea cu folos a acestei Sfinte Taine. Se urmărește cursul firesc al Spovedaniei, din momentul în care credinciosul îngenunchează în fața duhovnicului și până când se ridică de sub epitrahilul acestuia: poziția duhovnicului și a penitentului, investigația preliminară a celui care se spovedește, modul în care trebuie să se facă mărturisirea păcatelor, judecarea critică și responsabilă a păcatelor de către duhovnic, transmiterea de învățături și îndemnuri, dezlegarea sacramentală, aplicarea epitimiei, cazurile speciale de duhovnicie (Spovedania bolnavilor, a celor scrupuloși și deznădăjduiți, a celor slabi în credință etc), păstrarea secretului Spovedaniei. Prin toate acestea, Părintele Ene Braniște reușește să actualizeze și să demonstreze relevanța pentru vremea sa a unor scrieri din trecutul Bisericii noastre, care

¹⁴ Alte studii pe acest subiect ale Părintelui Ene Braniște, care nu au fost incluse în acest volum, dar care prezintă o reală importanță pentru în contextul omagierii anului euharistie, sunt: „Sfaturi și îndemnuri pentru duhovnici în vechile cărți românești de învățătură pentru preoți”, în: *Mitropolia Olteniei*, VIII (1956), 10-12, pp. 616-627; „Cuvânt de îndemn la Spovedanie”, în: *Glasul Bisericii*, XVII (1958), 4, pp. 320-326 [inclus în volumul: Pr. Ene BRANIȘTE, Cuvântări și Predic/, pp. 24-37].

se dovedesc însă profund actuale și pentru ziua de astăzi, după încă o jumătate de secol.

Prin toate aceste studii, Părintele profesor Ene Braniște abordează tematica pastorației cu responsabilitate și discernământ, alegând cele mai optime și mai relevante subiecte, pe cele ce erau reclamate de mediul preoțesc și așteptate de către Biserică, și oferind răspunsuri pertinente la fiecare dintre ele. În acest mod, el ilustrează într-o manieră deosebit de clară competențele sale în domeniul Teologiei Practice și oferă Bisericii o contribuție esențială în conturarea portretului adevăratului slujitor al Altarului și a misiunii pe care acesta trebuie să o îndeplinească în lume.

Editura *BASILICA*

Cuprins

<i>Notă editorială</i>	5
Preoția și chipul preotului după Sfânta Scriptură	15
Vocația (chemarea) pentru preoție	45
Viața interioară și trăirea religioasă a preotului pe drumul desăvârșirii	76
Preotul de azi ca liturghisitor	106
Despre vorbirea preotului în viața de toate zilele	130
Legăturile preotului cu credincioșii	148
Cuvântul unui preot către frații săi de preoție	163
Din înțelepciunea și experiența duhovnicilor de odinioară“	171